

แนะนำเขตธนบุรี

Thonburi Guide

ธนบุรี
THONBURI

สำนักงานเขตธนบุรี
กรุงเทพมหานคร

บ้านเอกะนาค

Baan Ekanak

บ้านโบราณ ทรงปั้นหยาริมคลอง บางไผ่ไถ่อายุเกือบ 100 ปี นามว่า “บ้านเอกะนาค” หรืออาจจะเรียกว่าบ้านพระยาประสงค์ ตามชื่อของท่านเจ้าของบ้านคนเดิม บ้านหลังนี้ในอดีตมีเพียงรั้วสังกะสีเก่าๆ ไกลจะพัง เป็นตัวกั้นเขตแดนระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและตัวบ้าน มีรั้วกำแพงสังกะสีที่ติดริมคลองที่มีประตูหันออกไปทางคลอง

An almost 100 years old Thai traditional house (Panya style) situated on Bang Sai Kai Khlong (canal) is called “Baan Ekanak” (Baan means house in Thai) or “Baan Phraya Prasong” (Prasong is the name of its first owner). In the past, this house had an old and nearly tumbled-down, galvanized iron fence as a boundary between itself and the campus of Baan Somdet Chaophraya Rajabhat University.

ลวดลายการแกะสลัก
ไม้บานประตูผ้ามั่ง
ภายในบ้านเอกะนาค
/ Wood-carving
design on the door
panels inside Baan
Ekanak

บางไส้ไก่ ปกติประตูบานนี้มักปิดสนิท ตรงประตูมีป้าย
ขนาดใหญ่เขียนว่า “บ้านเอกะนาค”

ก่อนที่บานหลังนี้จะถูกปรับปรุงบูรณะซ่อมแซม
นั้น มีสภาพที่ทรุดโทรมมาก ไม่สามารถที่จะเข้าไปอาศัย
อยู่ได้ และตัวบ้านก็อยู่ในส่วนนี้เรียกว่ามหาวิทยาลัย
ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในบางครั้งก็จะมีผู้หญิง
วัยกลางคนเดินเข้าออก และถ้ามองเข้าไปในตัวบ้านก็
อาจจะเห็นหญิงชราแต่อาจจะเห็นได้ไม่ถนัดนัก และ
บางทีก็เห็นคนงานเก่าแก่ของทางมหาวิทยาลัยถือถาด
สำหรับเข้าไปในบ้านหลังนั้น ด้วยปัจจัยเหล่านี้เป็นเหตุให้
นักเรียน นักศึกษา หรือแม้แต่ครูบาอาจารย์ที่สอน
หนังสือ ในบริเวณใกล้เคียงนั้น ต่างก็รำลึกถึงเรื่องราวที่
น่ากลัวของบ้านหลังนี้ เช่น เป็นบ้านร้างที่น่ากลัวบ้าง
เป็นบ้านผีสิงบ้าง

จากการสืบค้นทำให้ได้พบกับคุณยายจรรยาพร
ผิวเหลือง สอบถามแล้วพบว่าหญิงชราที่อาศัยอยู่ในบ้าน
หลังนั้น คือคุณยายประยูร เอกะนาค เพราะเนื่องจาก
คุณยายประยูรไม่มีลูกหลาน จึงทำให้คุณยายประยูร
อาศัยอยู่บ้านหลังนี้กับคนเก่าแก่ในบ้านเพียงสองคน
สำหรับคุณยายประยูรผู้เป็นเจ้าของบ้านหลังนี้เป็นบุตร
สาวของพันตำรวจเอกพระยาประสงค์สรรพการ ตำรวจ
ตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจ ผู้เป็นเจ้าของบ้านคนเดิม
พันตำรวจเอกพระยาประสงค์สรรพการ เดิมชื่อ ยวง

And the house on the canal side had a door (always tight-
shut), over which hung a large sign with characters read
“Baan Ekanak.”

Prior to the restoration, the house was in a very
dilapidated state, unable to inhabit. Sometimes, a middle-
aged woman was seen going in and out of the house.
Moreover, when we looked inside the house, an elderly
woman might have been seen (but not clearly), and perhaps
a long-time staff of the university was seen carrying a food
tray into the house. With all these things, students or even
the lecturers teaching in the nearby area have spread a
rumor that this house is a haunting one, etc.

After trying to seek after the truth, our team had
met with Jaruayporn Pewluang, who gave us the name
of an elderly woman living in the house: Prayoon Ekanak.
Since having no descendants of her own, Prayoon lived in the
house with her only long-time maid. She was the one and
only daughter of Police Colonel Phraya Prasongsaphakarn,
the then Deputy Director-General of the Police Depart-
ment, the first owner of the house, and Khunyong Yen. This
Phraya's former name was Yuang Ekanak. Yuang was the
eldest son of Muen Chamnanchak (Nak Ekanak) and Phrae
(his second wife). However, Jaruayporn was a daughter of
Nak's third wife (Choy), thus being Phraya Prasongsapha-
karn's younger sister and Prayoon's aunt. Even though Nak's
Thai style house (which was over 100 years old) was located
within the same area of Baan Ekanak, it was completely
damaged by fire in 1992. Fortunately, the nearby Baan
Ekanak was survived. When Prayoon had passed away,
this house was then closed indefinitely. According to the
will, the house's ownership rights had been transferred to
the Baan Somdet Chaophraya Rajabhat University.

เอกะนาค เป็นบุตรชายคนโตของหมื่นชำนาญจักร์ (นาคเอกะนาค) และคุณแพร หมื่นชำนาญจักร์มีภรรยา 3 คน คือ คุณเอม คุณแพร และคุณซ้อย พระยาประสงค์สรพรการเป็นบุตรชายจากภรรยาคนที่สอง ส่วนคุณยายจรรยาพรเป็นบุตรสาวของคุณซ้อย ภรรยาคนที่สาม ถ้านับลำดับญาติแล้วคุณยายจรรยาพรมีศักดิ์เป็นน้องสาวคนสุดท้ายของพระยาประสงค์สรพรการ พระยาประสงค์สรพรการมีภรรยาชื่อ คุณหญิงเย็น มีบุตรสาวด้วยกัน 1 คน คือ คุณประยูร เอกะนาค บ้านพักของหมื่นชำนาญจักร์อยู่ติดกับบ้านหลังที่คุณยายจรรยาพรอาศัยอยู่ เป็นบ้านทรงไทยอายุกว่า 100 ปี ตัวบ้านมีลักษณะคล้ายกัน แต่ได้ถูกไฟไหม้ไปเมื่อปี พ.ศ.2535 ส่วนบ้านเอกะนาคเป็นบ้านทรงปั้นหย่าที่พระยาประสงค์สรพรการไปปลูกอาศัยอยู่ใหม่กับครอบครัว ที่อยู่ไม่ไกลจากบ้านของพี่ๆ น้องๆ มากนัก ต่อมาคุณยายประยูรถึงแก่กรรมลง บ้านเอกะนาคหลังนี้ถูกปิดตาย และบ้านหลังนี้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาตามพินัยกรรมที่ได้ระบุไว้

บ้านเอกะนาค สร้างขึ้นในปี พ.ศ.2462 ในสมัยรัชกาลที่ 6 เนื่องจากไม่มีทายาทสืบสกุล บ้านหลังนี้จึงรกร้างไปด้วยต้นไม้ใหญ่หน่อ เมื่อมองลอดเข้าไปจะเห็นตัวบ้านที่ยังคงร่องรอยความสวยงาม แต่เก่าโทรมจนน่าใจหาย เมื่อได้รับการบูรณะซ่อมแซมลวดลายแกะสลักต่างๆ รอบตัวบ้าน รวมทั้งซ่อมแซมพื้นกระเบื้องบางชิ้นที่

Baan Ekanak was built in the reign of King Rama VI (in 1919). Due to no descendents, this house was deserted and neglected, surrounded with various disorderly-grown trees, both big and small. When peering into the house, the beauty could still be traced despite its state of stunningly worn-out and disrepair. However, the house was restored – various carving designs surrounding the house, including the repair of some sheets of ceramic floor which were come off and eventually lost (due to long passage of time). Part of the said sheets had been sent to some skillful craft men to make the imitations (the same process applied with the stucco design on the railings). Most of the house’s valuables were donated to Wat Anong Kharam.

The old galvanized iron fence was pull down, causing joining of the two land plots. However, this house

หลุดสูญหายไปตามกาลเวลา โดยกระเบื้องบางส่วนถูกส่งไปให้ช่างผู้เชี่ยวชาญทำเลียนแบบ เช่นเดียวกับลวดลายปูนปั้นตามราวบันไดที่มีบางส่วนได้หักพังไปสำหรับทรัพย์สินภายในบ้านส่วนใหญ่ถูกส่งไปบริจาคไว้ที่วัดอนงคาราม

ต่อมารังสังกะสีเก่าๆ ก็ถูกรื้อทิ้งทำให้ที่ดินทั้งสองรวมเป็นพื้นที่เดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามบ้านหลังนี้ยังคงถูกปล่อยทิ้งร้างอยู่จนตัวบ้านค่อยๆ จมลงพื้นดินไปทุกวัน จนจบจนในปี พ.ศ.2538 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อ่ำไพ วิทยวิโรจน์ (ผู้อำนวยการศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในขณะนั้น) ได้ดำเนินการเรื่องให้บ้านเอกะนาดขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานจนโครงการนี้ได้รับอนุมัติ แต่ติดขัดปัญหาบางประการ จึงยังไม่สามารถดำเนินการได้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 อาจารย์สุตารัตน์ ชาญเลขา ได้เข้ามาทำงาน

had been so neglected that it was gradually sinking into the earth. In 1985, Assistant Prof. Amphai Witayawiroj (the then Director, Art and Culture Center of Baan Somdet Chaophraya Rajabhat University) had proceeded with the project of the house's registration to be a historical place. But until 1988, due to some obstacles, Ajarn Sudarat Charnlae-kha, had started working with the Center and was the one who played an important role in running the house's restoration project. At present, Baan Ekanak has been maintained in good condition, mostly resembling the original house.

Nowadays, Baan Ekanak is under the overseeing of Baan Somdet Chaophraya Rajabhat University. The University's Art and Culture Center would like this house to be the location of "Thonburi Study" Project, as well as the center of knowledge of Thonburi culture. A huge collection

ในสำนักศิลปวัฒนธรรม อาจารย์สุตารัตน์ ได้เป็นอีกผู้หนึ่งที่ผลักดันให้มีโครงการบูรณะซ่อมแซมบ้านเอกะนาด ปัจจุบันทุกอย่างในตัวบ้านมีสภาพใกล้เคียงบ้านหลังเดิมมากที่สุด และแม้ว่าการซ่อมแซมบ้านยังไม่เสร็จสมบูรณ์ ก็มีผู้คนจำนวนมากได้เข้าเยี่ยมชม ต่างก็ให้ความเห็นว่าบ้านเรือนไทยทรงปั้นหยาลงนี้เป็นมรดกล้ำค่าของทางมหาวิทยาลัยที่ควรเก็บรักษาไว้และเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าเยี่ยมชม

ปัจจุบันบ้านเอกะนาดอยู่ในความดูแลของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยทางสำนักศิลปวัฒนธรรมต้องการให้สถานที่แห่งนี้เป็นที่ตั้งของโครงการ “กรุงธนบุรีศึกษา” เพื่อเป็นแหล่ง

of studies and research is set up for building overall knowledge on Thonburi culture and wisdom, including making it to be the place of various relevant activities (in coordination with the local community). The Center of Thonburi Study Museum consists of 10 exhibition rooms, as follows:

Room no. 1 History of Baan Ekanak

This room displays the house's various articles. For example: the owner's personal belongings, the historical accounts of the family name "Ekanak", including ceramic vases, the balcony, the wooden pillars, the house's various photos showing both before and after the restoration times, etc.

รวบรวมสรรพความรู้ด้านวัฒนธรรมของกรุงธนบุรี ด้วยการเก็บรวบรวมศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาฝั่งธนบุรี รวมทั้งเป็นที่จัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกัน โดยประสานงานร่วมกันกับชุมชนภายในพิพิธภัณฑ์ศูนย์กรุงธนบุรีศึกษาประกอบด้วยห้องจัดแสดงทั้งหมด 10 ห้อง ดังนี้

ห้องที่ 1 ประวัติศาสตร์บ้านเอะนาค

ห้องนี้จัดแสดงวัตถุสิ่งของต่างๆ ภายในบ้านหลังนี้ อาทิ ของที่เกี่ยวกับเจ้าของบ้าน ประวัติความเป็นมาของนามสกุลเอะนาค นอกจากนี้ยังมี แจกันกระเบื้อง ระเบียบ เสาไม้ และภาพถ่ายของบ้านหลังนี้ ทั้งก่อนและหลังการบูรณะซ่อมแซมตัวบ้าน

ห้องที่ 2 วิถีชีวิตชาวธนบุรี

ห้องนี้จัดแสดงถึงเรื่องราววิถีชีวิตของชาวธนบุรี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งวิถีชีวิตชาวเรือชาวสวนริมน้ำ วิถีชีวิตกับศาสนา วิถีชีวิตการค้าวิชาชีพ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสามารถสะท้อนภาพใหญ่ของความเป็นธนบุรีได้อย่างชัดเจน และทำให้คาดการณ์ในอนาคตได้ว่า ธนบุรีจะดำเนินต่อไปในทิศทางใด

ห้องที่ 3 อาชีพของชาวธนบุรี

ห้องนี้จัดแสดงถึงอาชีพของชาวธนบุรีที่ถ่ายทอดกันมาหลายชั่วอายุคนไม่ขาดตอน อาทิ อาชีพทำขลุ่ย อาชีพทำหัวโขน อาชีพช่างทำชันลงหิน อาชีพทำขนมฝรั่ง กุฎีจีน และชาวสวน ชาวไร่ เป็นต้น

ห้องที่ 4 วัฒนธรรมประเพณีชาวธนบุรี

ห้องนี้จัดแสดงถึงวัฒนธรรมประเพณีของชาวธนบุรีที่มีความหลากหลาย เนื่องจากธนบุรีเป็นแหล่งรวมของผู้คนมากมายหลายเชื้อชาติที่ถูกหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียว อาทิ ชาวไทย ชาวจีน ชาวมอญ ชาวลาว เป็นต้น นอกจากนี้ความหลากหลายทางเชื้อชาติแล้ว ยังมีความหลากหลายทางด้านภาษาและศาสนา เช่น ชาวพุทธ ชาวคริสต์ ชาวซิกข์ ชาวมุสลิม เป็นต้น

ห้องที่ 5 ธนบุรีในอดีต

ห้องนี้จัดแสดงถึงภาพในอดีตของเมืองธนบุรีที่มีฐานะเป็นเมืองหน้าด่านภายหลังจากได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นราชธานีของสยามประเทศมากกว่า 15 ปี มีนามว่า

Room no. 2 Ways of Life in Thonburi

The room exhibits various accounts of ways of life in Thonburi, from past to present, of boatmen and gardeners along the waterways as well as their ways of life and religions, their ways of maintaining life together with their present existence. These can clearly reflect the overall picture of Thonburi and eventually predict its future.

Room no. 3 Local Vocations in Thonburi

This room shows Thonburi's local vocations continually passed on from generation to generation, for example: flute making, miniature Khon mask making, Thai stone basin making, Kudi Chin cub cake making, gardening, orchard making, etc.

Room no. 4 Thonburi Culture and Tradition

This room presents cultural diversity of Thonburi. Since Thonburi is the melting pot of various ethnic groups: Thai, Chinese, Mon, Laotian, etc., the religion diversity (for example: Buddhism, Christianity, Sikhism, Islam), including language diversity, is naturally unavoidable.

กรุงธนบุรีศรีมหาสมุทร กาลเวลาล่วงเลยมาถึงปัจจุบัน ภาพในอดีตเหล่านั้นยังคงมีให้เห็นอยู่

ห้องที่ 6 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ห้องนี้จัดแสดงความเป็นมาและเรื่องราวพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในด้านต่างๆ เช่น พระราชประวัติของพระองค์ พระราชกรณียกิจด้านการทหาร พระราชกรณียกิจด้านศาสนา พระราชกรณียกิจด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

ห้องที่ 7 ศาสนาและสถาปัตยกรรม

ห้องนี้จัดแสดงถึงเอกลักษณ์ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมทางศาสนาที่โดดเด่นและแตกต่าง ศาสนสถานของศาสนาต่างๆ อาทิ พุทธ คริสต์ อิสลาม ล้วนแต่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของแต่ละศาสนา ซึ่งล้วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ สอนให้ทุกคนเป็นคนดีมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อตนเอง ต่อสังคมและประเทศชาติ รวมทั้งยังขัดเกลาจิตใจให้คนมีคุณภาพต่อไป

ห้องที่ 8 เจ้าของบ้าน

ห้องนี้จัดแสดงถึงข้าวของเครื่องใช้และห้องพัก

Room no. 5 Thonburi in the Past

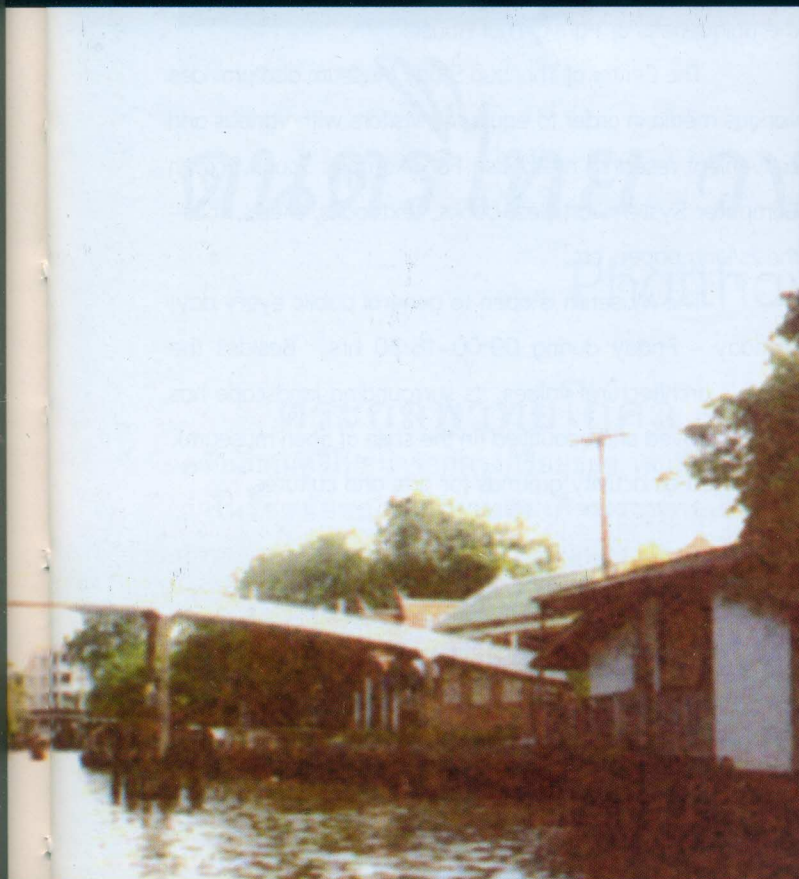
The displays include various paintings of former Thonburi, from being tax-collecting and checkpoint town to the later-established Thailand's third capital named Krung Thonburi Srimahasamut for 15 years.

Room no. 6 King Taksin the Great

Exhibitions and presentations of this room are historical accounts of King Taksin the Great's various obligations. For example: his personal history, military obligations and successes, works on religion, art and culture, etc.

Room no. 7 Religions and Architecture

This room exhibits the outstanding and different religious and architectural style of Thonburi period. Various religious places: Buddhist temple, Christian Church, Muslim Mosque, are the moral-boosting centers of each religion followers. However, every religion has one and the same purpose: teaching everyone to be good, generous (both to

ผ่อนของเจ้าของบ้าน คือ พ.ต.อ.พระยาประสงค์สรรพ
การเมื่อครั้งที่มิชีวิตอยู่ ภายในห้องมีเตียงนอน โต๊ะเขียน
หนังสือ ตู้สำหรับเก็บของ เป็นต้น

ห้องที่ 9 บุคคลสำคัญ

ธนบุรี นับได้ว่าเป็นมหานครสำคัญอีกแห่งหนึ่ง
ในประวัติศาสตร์ชาติไทย มีบุคคลสำคัญปรากฏอยู่ทุก
ยุคทุกสมัย อาทิ องค์พระมหากษัตริย์ ขุนนาง ข้าราชการ
พระสงฆ์ ประชาชน ชาวบ้าน ซึ่งมีอัตชีวประวัติที่น่าสนใจ
น่าศึกษา

ห้องที่ 10 ห้องโถง

ห้องนี้จัดแสดงให้เห็นถึงรูปแบบทางสถาปัตยกรรม
ลายไม้ฉลุ ลายฉลุมีความงดงาม มีเสน่ห์และมนต์
ขลัง เป็นของที่มีมาแต่เดิมของบ้านหลังนี้บ่งบอกความ
เป็นเอกลักษณ์ของบ้านเรือนไทยทรงปั้นหยา

นอกเหนือไปจากการจัดแสดงสิ่งของภายในตัว
อาคารพิพิธภัณฑ์ที่บอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
ฝั่งธนบุรี แล้วพิพิธภัณฑ์ศูนย์กรุงธนบุรีศึกษา ยังมีสื่อ
อีกหลายชนิดที่อำนวยความสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้า
เช่น การสืบค้นข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ ทัช สกรีน (ระบบ
ปลายนิ้วสัมผัส) รวมทั้งบทความ ตำรา วิชาการ วิทยานิพนธ์
ภาคินิพนธ์ เป็นต้น ที่ให้ผู้เข้าเยี่ยมชมมีทางเลือก
ในการค้นหาสืบค้นข้อมูลได้ตามอัธยาศัย

พิพิธภัณฑ์ศูนย์กรุงธนบุรีศึกษา เปิดให้เข้าชมใน
วันจันทร์ - ศุกร์ เวลา 09.00 - 16.30 น. นอกจากบ้าน
หลังนี้จะมีคุณค่าและความงดงามทางสถาปัตยกรรม
แล้ว ยังปรับภูมิทัศน์รอบๆ บ้านให้สวยงาม เพื่อใช้เป็น
ลานแสดงกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลาย
รูปแบบ ให้มีลักษณะเป็นพิพิธภัณฑ์เปิดที่มีชีวิต

ณ วันนี้ บ้านเอกะนาคกลายเป็นสถานที่ที่ผู้คน
จะได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษซึ่ง
ประยุกต์ร่วมกับภูมิปัญญาสากลให้เหมาะสมกับบริบท
และกาลสมัยสมกับเจตนารมณ์ดั้งเดิมของท่านเจ้าบ้าน
สืบต่อไป

him/herself, the society, and finally the nation), including
changing and softening the follower's heart to be the soci-
ety's qualified person.

Room no. 8 The House's Original Owner

This room shows articles and belongings as well as
a resting corner of Police Colonel Phraya Prasongsaphakarn
(when he was alive). His bed chamber, desk, and cabinet
are also on display.

Room no. 9 Outstanding People

Thonburi has long been regarded as one of Thai-
land's important capital cities. Many outstanding persons
have been born and lived in this area since time immortal.
For example: various Kings, noblemen, King's servants,
Buddhist monks, philosophers, local people, etc. Their bi-
ographies and autobiographies are very valuable for those
interested in studying and researching on this subject.

Room no. 10 The Main Hall

This place exhibits many artifacts of beautiful archi-
tecture, especially woodcarving design which is graceful and
fascinating. This original house's architectural style shows
the uniqueness of Panya Thai House.

The Center of Thonburi Study Museum also provides
various media in order to equip the visitors with various and
convenient research methods. For example: Touch Screen
Computer System, articles, books, textbooks, thesis, mini-
thesis/long paper, etc.

The Museum is open to general public every day,
Monday - Friday during 09:00-16:30 hrs. Besides the
house's architectural values, its surrounding landscape has
been improved and beautified (in the style of open museum),
to be used as activity grounds for arts and cultures.

